



Kā Rotko ļauj atdzimt Daugavpils cietoksnim?

Bija daudz skeptiķu, bet uzvarēja mākslinieka vārds un māksla

Egita Terēze Jonāne

Pēc ārkārtas situācijas, ko izraisīja Covid-19, mākslas mīļotāji atkal dodas uz Daugavpils Marka Rotko mākslas centru. Tā ēka un saturs, vēl tikai kā ideja, šī gadsimta sākumā provocēja (vai māksla nav provocācija sirdij un prātam?) skeptiķus spriest, kāpēc ir vajadzīgs tāds centrs, vai kāds sapratīs Rotko mākslu utt. «Vietējā Latgales Avīze», apmeklējot Daugavpils Marka Rotko mākslas centra jaunās izstādes, simpozijus, Muzeju nakts u.c. pasākumus, pārliecinās, ka šis centrs joprojām ir TOP galamērķis Latgalē. Turklāt tas ļauj atdzimt Daugavpils cietoksnim.

Neklausījās skeptiķos

Inga Goldberga, kas toreizējā Daugavpils domē vadīja Attīstības departamentu un vēlāk kļuva par Marka Rotko mākslas centra pirmo mārketinga speciālisti jeb menedžeri, bet šodien ir Saeimas deputāte, atminējās, kā, tiekoties ar jauniešiem skolā, atbildēja uz jautājumu, kāpēc ir vajadzīgs Rotko centrs, kas tas vispār ir par mākslinieku, redz, jebkurš cilvēks prot uzzīmēt tā, kā Rotko. «Toreiz skolu jauniešiem atbildēju, ka par mākslu nestrīdēsimies, tā ir katra sirdī, tā patīk vai nepatīk. Bet neviens nevar iebilst tam, ka Daugavpilī dzimis cilvēks ir tik pazīstams pasaulē un ka mums ir iespēja to izmantot pilsētas attīstībā.»

«**Ideja par Marka Rotko centru radās šī mākslinieka 100 gadu jubilejas konferencē, kas notika 2003. gadā un kur piedalījās mākslinieka bērni Keita Rotko un Kristofers Rotko. I. Goldberga atceras: “Domes Attīstības departamentā sāku strādāt 2004. gadā, un toreiz bija doma uzcelt kaut ko jaunu, modernu, nevis veidot Marka Rotko mākslas centru cietoksnī. Vēl pēc kāda laika cietoksnī, to starp arī Artilērijas Arsenāla ēkā, kas bija ļoti sliktā stāvoklī, notika Daugavpils svētku pasākumi, un mēs visi ieraudzījām un sapratām, ka mūsu cietoksnis ir unikāls.**

Atminos, ka mēs ar Valentīnu Smertevu, toreiz valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspektori, stāvējām pie Artilērijas Arsenāla ēkas durvīm (tur tagad atrodas ieeja restorānā) un sapratām, ka Marka Rotko mākslas centam ir jābūt tieši tajā ēkā (tur savulaik atradās kara skolas kursantu ēdnīca).»

Tāpēc Daugavpils pašvaldība vērsās pie Artilērijas Arsenāla ēkas īpašnieces Valsts AS «Valsts nekustamie īpašumi» ar lūgumu atdot šo ēku, jo ir ideja, ar kādu saturu piepildīt to. Tāpat pašvaldība lūdza piešķirt ūdenstorni (tagad tur ir Daugavpils cietokšņa Kultūras un informācijas centrs) un pulvera noliktavu (tur šogad atklāja keramiķa Pētera Martinsona māju) ar domu, ka tas varētu būt kultūras un tūrisma centrs, jo visu cietoksni atjaunot īsā laikā diez vai izdosies. Taču «Valsts nekustamo īpašumu» vadība noteica, ka daugavpiliešiem būs jāapsaimnieko arī hospitāļa ēka (tā pagaidām stāv bez satura jeb tukša).

Inga Goldberga turpina stāstījumu: «Pašvaldība šādiem nosacījumiem piekrita. Pirmo realizējam ūdenstornja projektu. 2007. gadā izstrādājām Marka Rotko mākslas centra koncepciju, vēlāk arī būvprojektu. Paldies SIA «Arhis» un arhitektei Ilzei Ratniecei! Taču aizstāvēt koncepciju un finansējumu projektam Kultūras ministrijā, gāja karsti.

Toreizējā kultūras ministre Helēna Demakova uzskatīja, ka tādām centram ir jābūt Rīgā. Bet tad mūs, Daugavpils pašvaldības pārstāvjus – Ritu Strodi, Faridu Zaletilo (paldies Faridai par milzīgo darbu, ko viņa ieguldījusi Marka Rotko mākslas centra tapšanā!) un mani, uzaicināja uz Romu. Tur ar milzīgu Rotko darbu izstādi – bija skatāmi ap 70 darbi – atklāja rekonstruēto izstāžu zāli. Pasākumā piedalījās arī Rotko ģimenes pārstāvji un kultūras ministre. Tieši Romā Demakova saprata, ka Rotko mākslas centram jābūt Daugavpilī. Keita ministrei teica, ka viņai nav svarīga valsts un politika, viņai ir svarīga tā vieta, kur viņas tēvs ir dzimis, tāpēc tāds centrs būs Daugavpilī.»

Tā arī bija. Pašvaldība izmantoja vairāku Eiropas Savienības un valsts projektu, arī pašu budžeta finansējumu, un 2013. gada 24. aprīlī atjaunotajā Artilērijas Arsenāla ēkā svinīgi atklāja Marka Rotko mākslas centru. «No tās dienas Keita un Kristofers Rotko centrā izstāda arī tēva oriģināldarbus. Tas ir kaut kas unikāls, jo pat ļoti slavenās pasaules galerijās nav tādas privilēģijas, kāda ir Daugavpilij. Mēs neklausījām skeptiķus, mēs realizējām mākslinieka ģimenes un mūsu sapni par Marka Rotko mākslas centru viņa dzimtajā Daugavpilī,» uzsvēra Inga Goldberga.

Cietoksnis dzīvo jau savu dzīvi

Šodien Daugavpils cietoksnis nav tikai Marka Rotko mākslas centra mājas. Te darbojas Latvijas laikmetīgās keramikas centrs. Tas tapa, pateicoties Marka Rotko centra komandas rīkotajam laikmetīgās keramikas mākslas izstāžu ciklam un starptautiskajam simpozijam «Keramikas laboratorija». Turpat netālu no Marka Rotko mākslas centra atrodas privāta mākslas galerija «Baltais zirgs», kur var gan aplūkot, gan iegādāties galvenokārt Daugavpils mākslinieku darbus. Cietoksnī ir izveidota arī seno tērpu ekspozīcija «Senā klēts», sikspārņu centrs, privāts Medicīnas muzejs.

Arī šis gads ir divu jaunu objektu cietoksnī gads – jau atklāta Pētera Martinsona māja un drīz durvis vērs Tehnikas un industriālā dizaina centrs «Inženieru Arsenāls». Jācer, ka labākos laikos, kad nebūs krīzes un karu, atdzims arī Hospitāļa ēka.

«**Cietokšņa, kas vēl šī gadsimta sākumā starp citiem populāriem pasaulē cietokšņu kompleksiem ar tukšām un pussabrukušām ēkām atgādināja bārenīti, unikalitāti ir novērtējusi arī valsts. Ministrijas te ir izvietojušas Valsts policijas, Zemesardzes un Latvijas Nacionālā arhīva struktūrvienības.**

Turklāt cietoksni par patstāvīgu dzīvesvietu ir izvēlējušies daudzi vietējie un ārvalstu mākslinieki, te var pat apmeklēt Budisma centru.

Inga Goldberga pieļāva, ka Latvijas un pasaules mākslinieku un mākslas cienītāju lielā interese par Daugavpils Marka Rotko mākslas centru, viņu iesaistīšanās dažādos centra pasākumos ir cēlusi arī vietējo iedzīvotāju pašapziņu. «Pateicoties Marka Rotko daiļradei, pateicoties daudzajiem Marka Rotko plenēriem, kas Daugavpilī notika vēl pirms centra atklāšanas, pasaulē, sevišķi mākslinieku vidē, Daugavpils ir kļuvusi ļoti atpazīstama. Ja centrs būtu jābūvē no nulles, tad šādi atpazīstamībai būtu vajadzīgs daudz, daudz ilgāks laiks, un nevar jau zināt, vai projekts vispār izdotos. Man pašai laiks, ko pavadīju Marka Rotko mākslas centrā, bija mans laimīgākais darba dzīves posms. Tas bija visiedvesmojošākais darbs vislabākajā kolektīvā. Var atrast naudu un var restaurēt jebkuru ēku, bet tā dzīvo ne jau tāpēc, ka ir skaista, bet gan ar savu saturu,» teica I. Goldberga.

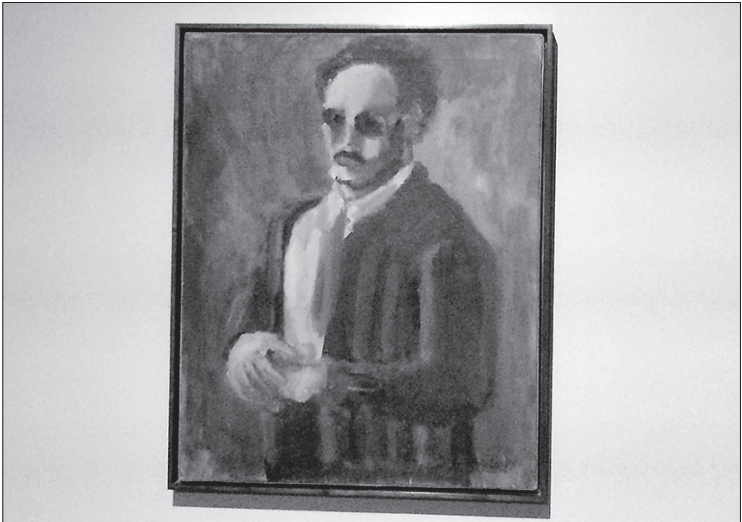
Pašreizējais Daugavpils Marka Rotko mākslas centra direktors, mākslinieks Māris Čačka:

«Ja nebūtu Marka Rotko mākslas centra, droši vien, Daugavpils cietoksnis neatmostos tiklīdz, kā tas ir atmodies šodien. To ir veicinājis Marka Rotko vārds un cilvēki, kas veicināja Marka Rotko mākslas centra tapšanu. Ja top institūcija, bet nav saprotams tās saturs, tad arī apmeklētājam, patērētājam tas nav saprotams. Pateicoties dzīvīgumam, nepārtrauktai kustībai – izstādēm, simpozijiem utt. –, kas notiek Marka Rotko mākslas centrā joprojām, tā ir atslēga tam, ka tas ir medijs, kas Daugavpils cietoksni dara atpazīstamu. Galvenais ir saturs, nevis ēka. Tas saturs, kāds ir Marka Rotko mākslas centrā, ielikts jebkurā citā pilsētas apkaimē, attīstītu arī šo citu apkaimi tikpat strauji un tikpat pievilcīgu, kā tas ir ar cietoksni.

Marka Rotko vēstījums no viņa 20. gadsimta šim 21. gadsimtam – visu var sasniegt ar darbu, un, ja tu centies un strādā, tad tu kļūsti vajadzīgs ne tikai sev pašam, bet arī kādam citam.»



Daugavpils Marka Rotko mākslas centrs nākamgad svinēs pastāvēšanas desmit gadu jubileju



Marka Rotko pašportrets no mainīgās šī mākslinieka oriģināldarbu ekspozīcijas



Māris Čačka un Inga Goldberga Daugavpils Marka Rotko mākslas centra atklāšanas svētkos (2013. gads)



Keita Rotko atbalsta Marka Rotko oriģināldarbu ekspozīciju Daugavpils Marka Rotko mākslas centrā

Aigara Hibnera un E. T. Jonānes foto

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Kā Rotko ļauj atdzimt Daugavpils cietoksnim?» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds